

GORIŠKI SLOVENEK

Naročnine:

Italijanska kraljevina:

Celo leto	Lir 10.— = K. 25.—
Pol leta	" 5.— = " 12.50
Tri mesece	" 2.50 = " 6.26
En mesec	" 1.— = " 2.50

Oglasi:

Oglasi na tretji strani	Lir 1.— za vrsto
Oglasi na četrti strani	" 0.75 za vrsto
Mali oglasi	" 0.05 za besedo
Znižane cene za letne naročnike.	
Posamezna št. 10 cent. ali 20 vin.	

Izhaja vsako sredo in soboto.

Uredništvo in Upravništvo: Via Carducci št. 10, II. nad.

Vodilna načela entente.

Težko ječi naš narod pod težo vojne in vse ljudstvo si želi, da bi pač že prišli lepši časi, da bi človek svobodneje dihal, svobodneje delal zase in za svoje in da bi se mu ne bilo treba vedno bati, kaj bodo Goriški Slovenci so prestali težke čase tekom stoletnega suženjstva in zato nezaupno zró v bodočnost, češ, kaj boljšega težko da pride.

Povdarjali smo že, da hoče ententa ustvariti na svetu red in mir, ki je pa mogoč le, ako živé vsi narodi zadovoljno ter ne zavidajo srečnejših sosedov in se ne čutijo, da jih močnejši sosed tlači in izkorišča. Res smo imeli mir tudi pred vojno, a to je bil mir bajonetov, ki so nas tiščali ob steno. Vsi smo morali delati za moloka, ki je žrl denar — za militarizem. Ako so narodi klicali po šolah in železnica se je vlada izgovarjala, da ni denarja, isti čas pa je gradila nepotrebne ladije in utrjevala mejo. Samo častnikom je vedno višala plače, zakaj teh se je bala, vsi drugi stanovi so lahko gledali skozi prste. Zato pa so bili nezadovoljni vsi, kmet, ki je moral plačevati ogromne davke, delavec, katerega je izkoriščal kapital, inteligent, ki je imel premalo plače. Zadovoljni so bili le židje, nemški in ogrski, ki so izkoriščali položaj ter si polnili žep, in par sto podkupljencev, ki so se zbirali okrog cesarske hiše.

O škandaloznem stanju med vojno pa niti govorim ne, zakaj tako izkoriščanje niti v srednjem veku ni bilo mogoče. Mir je res bil, zakaj gorje mu, kdor se je drznil, drugače misliti kot vlada, izginil je, da niti njegovi ljudje ne vedo, kje počivajo njegovi kosti.

Takega miru pa ententa noče, zakaj tam vodijo politiko možje, ki imajo srce na pravem mestu, ki res hočejo, naj bodo v bodočnosti narodi srečni in zadovoljni. Tri glavne vodilne misli jih vodijo pri tem delu:

1. Povzdig in evolucija vseh narodov,

2. Vsi narodi morajo biti svobodni, vsi ljudje enakopravni.

3. Vsem narodom je treba dati možnost, da se lahko svobodno razvijajo in prosto izkoriščajo svojo produktivno energijo.

Narode je treba povzdigniti. Ljudstvu, ki so živela dozdaj zapuščena, ki še ničesar ne vedo o visoki evropski kulturi na zapadu, treba dvigniti iz tega žalostnega življenja. Treba jim je dati šol, treba jih je učiti kmetijstva, obrti, industrije, da si bodo zboljšala svoj mizerni položaj ter bodo stopila polagoma med kulturne narode. To je dolžnost velikih narodov, ki so tako srečni, da jim je ugodnejša geografska lega, zgodovinski razvoj pomogel, da so se povzpeli na višjo stopinjo kulture. Sevé pa ti narodi ne smejo izkoriščati te velike naloge, da bi si podjarmili ta nekulturni narod ter ga izkoriščali v svoje namene, kot so delali doslej vsi močnejši narodi.

Ako pogledamo na Balkan, vidimo, da živé tam še ljudstva, ki so v kulturi daleč zaostala za drugimi narodi. Na Turškem, v Albaniji živé rodovi, katerim je vsaka kultura neznana, in zato so bili ti kraji od nekdanj torišče neprestanih bojov, bili so ognjišče, odkoder se je razplamtal požar po vesoljnem svetu. In da bo v bodočnosti nevarnost za tako zlo izključena, moramo odstraniti vzroke sedanje vojne. Dati tem narodom kulturo, povzdigniti jih na višjo stopinjo, to je zadača, ki so si jo zastavili najvišji državniki vodilnih držav.

Ni pa lahka ta naloga, zakaj pri vseh teh plemenitih namenih morajo varovati koristi posameznih držav, posameznih rodov, ki se križajo, ki se ne dajo tako lahko spraviti v sklad.

Druga velika točka, ki naj se uresniči v bodočnosti je: prostost narodov in enakopravnost vseh ljudij. Ako pogledamo v zgodovino narodov, vzlasti pa našo, vidimo, da je bilo doslej ravno narobe. Veliki, močni narodi so tiščali manjše za vrat ter so jih izkoriščali, kakor so le vedeli in znali. Udobno je bilo to za onega, ki je bil zgoraj, a gorje onenu, ki je bil tlačan, ki je bil suženj močnejšega! Sicer pa je čutil to slovenski narod, čutil je vsaki Slovenec na

svoji koži, ko mu je okoli Nemec zadajal krute udarce.

Ni čuda, ako je tlačeni narod čutil v srcu gnjev, ako je slikal na skrivnem pesti, ter čakal na ugodno priliko, da se oprosti. In če se mu je ta ponudila, osvetil se je za vse krivice, ki mu jih je storil sovrag in plačeval mu je milo za drago. Prišlo je često obratno stanje in to se je ponavljalo skozi vse veke. Narodi pa so krvavali in umirali, a nikomur ni prišlo na misel, da bi se sovražna naroda sprijasnila ter si segla v roko in bi mirno živela kot brata drug po leg drugega.

Ureditev valute.

Veliko skrbi dela državnikom vseh držav, ki so nastale iz razpadle Avstro-Ogrske, ureditev valute. Brezvestna avstrijska vlada je preplavljala državo z bankovci, da bi tako zadovoljila ljudstva, ki so klicala in zahtevala kruha. Ravnala je pač, kot ravna človek, ki je do grla zadolžen: delala je dolgove, samo, da je imela mnogo težje stališče kot ta. Vsakdo pri nas je vedel, da vrednost našega denarja v tujni pada, a v širni državi so se našli le posamezniki, ki so se upali povedati vladi resnico v brk ter ugovarjati temu zločinskemu dejanju. Večina v državnem zboru pač ni imela besede.

In tako se je godilo, da so morali kmetje oddajati svojo lepo živinico, katero so zredili s težavo, žito in pridelke, katere so pridelali v pota obraza, za malovreden papir, o kojem je bil vsakdo prepričan, da ne bo ohranil svoje vrednosti. Zato pa so šle cene v take višave, da si v mirnem času niti domišljali nismo tega.

Zdaj pa se trudijo pošteni ljudje, kako bi vsaj nekaj rešili osleparjenemu ljudstvu. Pri nas sicer ni toliko papirnatega denarja, kot v sosednih deželah, ker je bila večina ljudij v begunstvu in so porabili celo svoje prihranke iz mirnih časov. Nekaj pa le imamo in grozno bi bilo, da bi ljudje, katerim je

vojna razdejala domova, izgubili še zadnji vinar.

Komisija, ki ima nalogo, da pri nas regulira valuto, je določila sledeče:

Konstatira naj se, koliko je vsakdo imel pred vojno. To je premoženje, ki si ga je pridobil človek s trdom ali si ga je odtrgal od ust, da bi ga zapustil svojim otrokom, sato naj se ga zamenja brez izgube z dobrim denarjem. Drugače pa je s premoženjem, ki so si ga pridobili nekateri srečneži med vojno, ko smo mi izgubljali svoja imetja. Mnogo je ljudi, ki pred vojno niso imeli svojega toliko, da bi bili položiti svojo glavo k počitku, danes pa kupujejo palače in veleposestva ter žive v izobilju. Kako so si pridobili ti ljudje ta denar, smo videli dovolj in čutili na lastni koži. Bili so liferanti vojnega erarja ter so bili oproščeni vojaške službe. Živel so udobno in so posedali po kavarnah, ko so drugi morali žrtvovati življenje in zdravje po strelskih jarkih. Bili pa so tudi pijavke, ki so izsesavale svoj lastni narod, zakaj vlada jim je dala na razpolago vsa živila vso obleko, da so določali cene, kot se jim je zljubilo.

Pravično je torej, da ti ljudje plača o dolgove brezvestne vlade, ki jih je varovala in ščitila. Zato je določila komisija za ureditev valute, naj sn zamenja tako premoženje samo s 40%.

Ta določba bo zadela ljudi, ki so izkoriščali ubogo ljudstvo, ki so si z ljudsko krvjo napolnili hrame. Prav bi bilo, da bi se jim odvzelo vse premoženje, katero so si nagromadili tekom vojne, zakaj na ta način bi dobili ljudje, katere so te pijavke izsevavale tekom vojne, vsaj malo zadoščenja.

Pošteni kmet in ubogi delavec ne bodeta izgubila po tej določbi ničesar, kar je popolnoma prav, saj ta dva sta trpela in žrtvovala med vojno dovolj. Če se je pa kak kmet polakomil denarja, zgodi se mu pa čisto prav, ako nekaj od tega zgubi. To mu bo vsaj v šolo.

Želiti bi bilo, da se določbe, katere je določila omenjena komisija, kolikor možno naglo izvedejo, da se že enkrat ustali vrednost denarja, zakaj sedanja negotovost ubija vsako kupčijo. Ljudje nočejo prodajati, ker ne vedo, koliko je vreden denar, drugi nočejo kupovati, ker so cene previsoke. Vsi pa tripijo pri tem, vzlasti pa trgovski stan, ki bo pri nas uničen, če se temu kmalu ne opomore. Ljudstvo tudi noče delati, češ, saj denar itak nima nobene veljave, čemu bi delal. Hraniti noče nihče, ker se vsakdo boji, da bo zgubil svoje prihranke. Ljudje zapravljajo, nobeno blago, nobeno vino ni predrago. Širi se zapravljivost, posledica pa bo beda, ako se denarna veljava kmalu ne utrdi in se ljudstvo zopet oprime starega življenja.

Politični pregled

Poljska vlada priznana.

PARIZ (uradno). Pod predsedstvom ministra Pichon-a bil je danes v zunanjem ministerstvu sestanek ministrov zavezniških držav.

Sklenilo se je, da se prizna Poljsko vlado, ker je državni zbor potrdil ministrom njih oblasti in je bil v isti seji Paderewski navdušeno pozdravljen.

Silni napadi proti Lvovu.

PARIZ. Brzobjavno se poroča iz Krakova:

Bitka pri Lvovu se je vnela z povečano silo.

Ukrajinci so z veliko silo napadli Lvov in skušajo zasesti mesto pred prihodom zavezniške misije.

Poljaki so odbili vse napade.

Zavezniška misija je skušala doseči sporazum in je odpotovala v Varšavo, kjer bode nadaljevala svoje delovanje v tem smislu.

Ciementeau-vo stanje.

PARIZ. Zdravniki so danes zjutraj preiskali ministerskega predsednika, kateri je prestal nemirno noč, ker je imel mnogo obiskov in so izjavili «Da bolnik ne sme sprejeti nobenega in zato so bili pri ministru samo njegova sodelavca Mondet in Morace. Sprejme tudi Pichona in Balfour-a.

Kralj Petar se bo odpovedal?

PARIZ. «Journal des Debats» javlja, da se namerava srbski kralj Peter odpovedati po sklenjenem miru prestolu na korist prestolonaslednika.

Morski roparji pred sodiščem.

LONDON. Agencija Reuter poroča, da je posebna komisija ki preiskuje grozovitosti nemške podmorske vojne sklenila da se približno 20 poveljnikov podmorskih čolnov kaznuje kot tolovaje. Nevtralne države bodo primorane izročiti te junake ako bi se nahajali na njih ozemlju.

Smatra se za potrebno, da v premirnih pogojih se navede poseben člen kateri naj določi, da taki ljudje pridejo pred sodišče.

Angleži proti bolševikom.

LONDON. Uradno poročilo angleško glede operaciji na Murmanskem obali pravi: „Zavezne čete so dosegle vsled srečne operacije Se-gojo, ki leži 60 milj južno Šoroke na Murmanskem železnici. Naše so prizadale bolševikom občutne izgube.

Štelo se je 50 mrtvih. 80 ujetnikov in uplenilo se je mnogo vojnega materiala, strojnih pušk, pušk in železniških vozov.

Nemci kršijo premirje.

LONDON. Agencija Reuter poroča iz Varšave: V sredo opoldne telefoniralo se je iz Toznanja, da so Nemci kljub premirju v noči od torka do srede napadali z artilerijo in infanterijo na celi Toznanjski fronti.

Viljemove spletke.

CURIH. Poskus protirevolucije, ktera bi se morala pričeti na Bavarskem z umorom Eisnerja in Anerja — odgovarja morda določenemu načrtu?

Nizozemski časopisi poročajo, da v zadnjem času romajo najuglednejši možje bivšega nemškega cesarstva v Almerogen, kjer je interniran Kaiser.

«Leipziger Neueste Nachrichten» poročajo, da je obiskal cesarja zadnji državni kancelar princ Maks Badenski in se je pogovarjal z njim čez 2 uri.

Iz tega časopisa je videti, da sta ta dva možakarja se sporazumela glede načina kako se imajo obnašati cesarjevi pristaši napram republikanski vladi.

Od revolucije prizadete nesreče.

CURIH. «Frankfurter Zeitung» piše, da je revolucija povzročila v Berlinu devet milijonov mark škode. Ti svoti stavjo špartakovci naproti njih izgube na človeškem materialu in sicer: 437 mrtvih in čez tritisoč ranjenih.

Žalostne nemške razmere so razvidne iz denarnega kurza, mark stane danes v Švici 52 centezimov.

Avstrijska krona je padla celo na 22 centezimov, med tem ko so italijanske lire dosegle kurz 77.5.

Komunistična usfaja v Budimpešti.

CURIH. Budimpeštanski komunisti, nahujskani od bolševičskih elementov in bivših ujetnikov na Ruskem, so skušali se polastiti socijalističnega časopisa «Nepzsava».

V gostih kolonah in oboroženi z puškami in samokresi šli so proti uredništvu «Nepzsava» z namemom, da jo napadejo in opustošijo. Vladne in socijalistične čete so jim stopile proti in vnel se je hud boj. Proti komunistom se je postalo tudi več strojnih pušk in so bili primorani se umakniti. Bilo je aretiranih 42 komunističnih voditeljev in imelo se je skupno 8 mrtvih in kakih 30 ranjenih.

Po nadaljnjih poročilih je bil voditelj komunistov. Bela Krm usmrčen od eskorte, ki ga je spremljala v ječo.

Brockdorf ostane.

CURIH. «Lokalanzeiger» naznanja, da je Brockdorf-Rantzau na vladino prošnjo preklical svojo demisijo, pod pogojem, da se mu zjamči da premirna komisija bode od sedaj bolj odvisna od zunanjega ministerstva.